

FUTBOLUN AKTÖRLERİ (DRAMATİS PERSONAE) AÇISINDAN ÜÇÜNCÜ LİG KONTENJAN KURALI

¹Mert Kerem ZELYURT^{ABCDE}

²Muazzez ŞAŞMAZ ATAÇOCUĞU^{ABCDE}

A Çalışma Deseni (Study Design)

B Verilerin Toplanması (Data Collection)

C Veri Analizi (Statistical Analysis)

D Makalenin Hazırlanması (Manuscript Preparation)

E Maddi İmkanların Sağlanması (Funds Collection)

Özet: 3. Lig futbol takımlarında genç oyunculara daha fazla yer verilmesi ve bu oyuncuların milli takımlara kazandırılması amacıyla 2009 yılında uygulamaya konulan kontenjan kuralının istenen sonuçları vermemesi sebebiyle 2016 sezonu itibarıyla değiştirildiği görülmüştür. Çalışmada 2009 yılında Üçüncü Ligdeki takımlar için yasal bir yaptırım olarak devreye koyulan kontenjan kuralı oyuncu, antrenör ve yönetici bağlamında incelenmiştir. Çalışmanın deseni “Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme” (Nitel Yöntem) şeklinde tasarlanmıştır. Çalışmanın örnekleme, “Teorik Örneklem” yöntemine göre Üçüncü ligde faaliyet gösteren 6 futbolcu, 4 kulüp yöneticisi ve 5 antrenörden oluşmaktadır. 2017 Şubat ve Mayıs aylarında ses kayıt cihazıyla yapılan, 6 dk ile 29 dk arasında örneklere göre değişen görüşmeler yazılı metne çevrilerek, bulgular kısmında 4 tema altında sınıflandırılmıştır: 1. Kadro dışı kalma 2. Takım kadrolarına dair sorunlar ve futbolun kalitesi 3. Üçüncü ligden milli takıma futbolcu yetiştirme sorunsalı ve üst liglere transfer hareketliliği 4. Ücretlerin düşmesi, işsiz kalma ve amatöre gitme. Örneklerin kontenjan kuralına dair kendi statü, rolleri ve alana ilişkin deneyimleri bağlamındaki anlatılarını çerçeveleyen temaların da gösterdiği gibi kontenjanın (özellikle ilk biçimi) uygulandığı süre zarfında futbolun niteliğinin bozulması, kadrolara ilişkin teknik sorunlar, futbolcuların ligler ve takımlar arası mesleki hareketliliği sorunu ve Ücretlerin düşmesine ilişkin sorunlar bulgulanmıştır. Sonuç olarak futbol gibi çok değişkenli, girift bir alana ilişkin tasarlanan yasal yaptırımların uygulamaya konulmadan önce, olası çoklu sonuçlarının analiz edilme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmadan hareketle futbol ve diğer spor dallarına özgü uygulamalardaki yasal değişikliklerin söz konusu mesleki ve sportif alanı ne yönde etkilediğine dair yapılacak araştırmaların gerek teorik açıdan gerekse uygulama alanının doğru işleyişi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Yaş kontenjanı, Milli takımlar, Yöneticiler, Üçüncü lig

¹Sorumlu yazar, Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü

² Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü

THE QUOTA RULE (AGE RESTRICTION) IN THE THIRD LEAGUE IN TERMS OF ACTORS (DRAMATIS PERSONAE) IN FOOTBALL

Abstract: In 2016 it was seen that the "quota rule" (age restriction) which was put into practice in 2009 for the 3. League football teams in order to enable young players to have a better chance in squads and bring these players to the national teams have been changed because of not getting the desired results. In the study, the effects of 2009 quota rule which was established as a legal obligation to the football teams were examined in the extent of players, coaches, and the club managers (*dramatis personae*). The study was designed as "Semi-structured in-depth interview" (Qualitative Method) method. According to "Theoretical Sampling Method" the sample of the study was formed through 6 players, 4 club managers and 5 coaches all of which are active in the third football league. The interviews recorded in February 2017 and May 2017, which vary from 6 minutes to 29 minutes in length according to the samples, were converted into text and categorized under 4 themes in findings section. The themes are: 1. being dropped out of squad 2. Problems relating the squads and the quality of the football 3. The problem of player training in the third league for the national team and transfer mobility to upper leagues 4. The fall in wages, the problem of becoming unemployed and being obliged to play in the amateur football league. As it can be concluded from the themes which frame the narrations by the samples including different experiences considering their status and roles in terms of quota rule practice; some outcomes during the period in which the rule had been practiced (particularly due to the version before the change) were witnessed such as the deterioration in the quality of football, technical problems relating squads, the problem of vertical and horizontal professional mobility of the players and the fall in wages. In the last instance; it can be concluded that it is necessary to analyze legal sanctions relating a multivariate and intricate field such as football in terms of their possible multiple outcomes before putting them into practice. Considering this study, it is thought that analyzing the professional effects of legal changes to be made in order to regulate practices in football and other sports branches shall benefit both theoretically and for the sake of correct operation of the field of application.

Key Words: Football, Age restriction (Age quota), National teams, Club managers, Third football league

SUMMARY

In 2009, a quota rule (age restriction) was introduced in the process of forming the squad for professional football teams in the Third League. The main reason for putting this application into practice is stated as "involving footballers between the ages 25 and 30 in the quota so that younger players shall have better chances in their teams". According to this regulation that would be put into practice in 2009-2010 football season, players over 30 would not be contracted. Players at the age of 24 and younger in the third league of Turkish Football Federation (TFF) shall be contracted. Maximum 6 players between the ages 25 and 30 are allowed to be contracted with. However, it is possible to include only 4 of these 6 players in the fixture list. The main goal of this practice is to bring young players in this league to the national teams. In short, the practice had been put into effect as an important part of football rejuvenation project in the country. This rule seems to be valid with its amended version by 2016 football season. Considering the current results of the 9-year application of the quota rule, the findings and trends indicate that the practice does not give the desired results.

The quota is experienced in different aspects by *Dramatis Personae* in Football. Players experience it as being dropped out of the squad or continuing his sports life under various pressure. On the other hand, the coaches face technical problems while forming squads. As for football club managers, they face administrative problems such as transfer, wage, and contractual relations. Multifaceted outcomes of the 9-year-practiced regulation and its amended version, which is still in practice, has been researched within this study. In this study which problematizes the quota, it is thought that including the coaches and the managers within the sample group besides the players, who primarily experience the outcomes, shall put forth a holistic understanding of the issue. The study also includes the current and past experiences from different status and roles of the actors involved in football such as coaches and club managers with different universes of meaning related to quota problem. From this point of view, *the objective of the study is to reveal the outcomes of quota rule*

(age restriction) applied in the third football league considering Turkish football in general within the context of experiences shared by the players, coaches and football club managers who are active in the related league.

The study has been designed according to "Qualitative Method". Data have been gathered through "Semi-structured in-depth interview" technique. The interviews were made between February and April 2017. The participants forming the sampling group have been picked among the football players, club managers and coaches who are active in the third football league. The sampling group consists of 15 people: 6 football players, 4 football club managers, and 5 coaches. The reason for the use of in-depth interviews is to reveal the findings related to the up-to-date outcomes and the effects of the mentioned quota rule through the experiences of different "dramatis personae" of various status. The number of the samples (sampling limit) has been determined as "a theoretical sampling" (Glasser and Strauss, 1967) taking into account the repetition of the relevant data from interviewees. In the theoretical sampling method, the size of the sample is not determined at the beginning of the research but it is shaped by the research process (Kümbetoğlu, 2008). This form of sampling, in which the researcher cannot clearly see the bounds of the sample at the beginning of the study, is alleged to be a proper method (Yıldırım and Şimşek, 2008) for the cases that have hardly or never been studied on before, and for the situations where the theoretical frame is insufficient. In this method, the size of the sample is decided to be sufficient at the point where the negotiations stop contributing to the study in terms of new data (Denscombe, 1998).

The interviews for each interviewee have been recorded and then they have been converted into text. These texts have been categorized considering sub-problems that had come to the forefront of the subject matter of the study through content analysis. The themes have been categorized into 4 titles: 1. Being dropped out of squad 2. Problems relating the squads and the quality of the football 3. The problem of player training in the third league for the national team and transfer mobility to upper leagues 4. The fall in wages, the problem of becoming unemployed and being obliged to play in the amateur football league. The texts for the interviews with each interviewee have been named as INT (Interviewee) 1, 2, 3...15. The identity information of people is kept confidential with ethical concerns.

As it is stated with the title of the first theme, the very first effect of the quota rule is "being dropped out of squad". Age restriction applied in the third football league directly drops the players over 30 out of the squad. The players between 25 and 30 on the other hand, face quota stress. The outcomes of the quota rule at the very first step in terms of the players can be listed as; not being able to find a team to play, the stress caused by age restriction, performance anxiety, the constellation on the football pitch, hindering competition during the process of being included in the squad, being regarded as old (despite young ages) in the third league teams. It has been stated that the restriction affects the goalkeepers more seriously when compared with the players (INT 1, INT 5, INT 12, and INT2). It was emphasized during the interviews that the latest amendment to the restriction had raised the number of restricted players from 6 to 10, which seems to have positive effects (INT 8). It was also emphasized that when the former version of the restriction had been active, due to the limited quota the experienced players who are to be good examples for the younger ones used to be dismissed from the team (INT 8). On the other hand, according to one of the club managers, the practice is quite appropriate. According to this club manager, through this practice that clears the way for the younger players, their football club set a goal of training young players for the super league. The same interviewee states "In the long run, these trained players shall support the football clubs particularly those that do not get support from local governments, businessman etc. (INT 7).

The former version of the restriction before the latest amendment has been emphasized to reduce the quality. A manager, in particular, points out that the application of the former quota rule provides an unfair advantage because it was based on the criteria of being young only ("*they were included in a squad where they shouldn't, by a jersey they don't deserve*"). It is also one of the negative situations that the transfer of experience to young players from the older ones in the team had been interrupted due to the quota rule. It is stated during the interviews that the players who are potential role models for younger players are either dropped out of the squad or dismissed from the team which hinders the youngsters to be supported by the experienced players (*Elders*) and this situation

affects them negatively while trying to show their abilities in the football market. Within this process, particularly considering the third league as youth setup reduces the quality of football (INT 1, INT 8, INT 6, INT 4). According to one of the coaches, the current amended restriction can still cause problems while forming the squads. The possibility of the players who are subject to the quota rule and cannot be included in some of the fixture lists be more qualified than the younger players who are included in the list is a disadvantage while forming the game squad (INT 12). It is stated that the amended version of the restriction has increased the quality of the football and the pleasure given to the audience. The latest application enables the players with experience from upper leagues who used to be subject to the restriction before the amendment to play in the third football league. It is emphasized that the vertical player mobility from upper leagues to lower ones raise the quality of the game in the third league (INT 11, INT 15, INT13). Another important point is that the current practice on age restriction creates a negative situation for the third league teams playing for Turkish Cup and reduces their competitive power. These teams are not able to compete with the super league teams with an unlimited number of foreign players and with the first league teams that have the right of including numerous foreign players in the squad. With the critical statement by the interviewee, the third league teams are invited to the Turkish Cup games "just for the sake of formality" (INT 12).

There is a consensus among the interviewees that the quota rule does not give the desired results in training players for upper leagues and the national teams. Since the day it had been put into effect, the practice has not made a profitable gain for the national teams. It is possible to mention about a critical point of view stating that vertical player mobility from the third league is doubtful whereas it is quite limited to rise from a youth setup to a professional team even in the Super league. It is emphasized that this result has not changed in the previous and the latest applications of the quota (INT 2, INT 3, INT 8, INT 9). Another point dwelled on during the interviews is the foreign players playing in upper leagues. Foreign players included in the squads of super league and first league teams are considered as an obstacle standing in the way of young players. It is stated that in such a situation where expatriate players are preferred even for national teams, young domestic players find it difficult to have a chance to play on the mentioned teams. According to one of the interviewees, the upper leagues have turned out to be foreign player junkyards (INT 14, INT 10, INT 5). It can be concluded that the practice increases the number of transfers made with lower leagues instead of accelerating the vertical mobility. It is alleged that many of the players prefer to play in the Regional Amateur League (RAL) (INT 11, INT 9, INT 1).

One important effect of the quota appears to be the fall in wages. It has been understood that the club administrations use the quota rule as the latest means of determining their wage policies and offer players low wages. It is claimed that the players who demand high wages from clubs are offered low wages after being subject to the quota rule and the clubs are claimed to gain economic advantages. It would not be wrong to state that the quota rule has had great importance in determining transfer and employment policies in terms of football clubs during the period when the quota rule had been practiced. Within this period the amount that the club offers is more determinant rather than the one that the player demands (INT 1, INT 13, INT 7, INT 4). The fall in wages is not only specific to the third league but is also observed in the second league. It can be clearly seen that the absence of such a quota rule in the second league provides professional mobility in this league for the players who are about to be subject to the quota rule but besides, it has become an advantage for club administrations in terms of price cutting against the players coming from the third league. It is suggested that the injured players have come to the point of leaving football as a result of quota rule. According to the common opinions of the interviewees, the players in the third league are made to decide whether to play for low wages or to start playing in the amateur league. An important number of footballers is made to play for low wages just in order not to return to the amateur league while some are forced to play in the amateur league (INT 2, INT 6, INT 8, INT 10).

It is significant that the applications that are put into practice as a holistic project (Rejuvenation) in all the football leagues of Turkey have created victims of the system particularly with the quota rule (before the amendment) in the third league. The quota rule, which had been put

into practice as a strict law for young player incentive system in the third league, has caused many experienced players be dropped out of the squad and as a result, the unemployment incidence in these leagues in terms of professional players have become significant. While it is possible to state at first sight that the rejuvenation project with the purpose of strengthening the youth setup in Turkish football has cleared the way for the young players in the third league, it is also observed that the project has hindered the professional mobility of experienced football players. When the 9-year results of the quota application analyzed, the project of rejuvenating the third league or in other words transferring the league into a kind of youth setup has not reached desired targets. The amendment in the quota rule by the year 2016 (10 players limit) depicts the process of quitting the practice. In our country where superstructure changes too often, any sudden amendments or any kind of instability in a social institution (education, politics, economy etc.) might show itself in football as another social institution. In conclusion, it is necessary to analyze multiple outcomes of the legal sanctions designed for such an intricate and multivariate field like football before putting them into practice. It is thought that when a similar study in terms of a theoretical framework to this, which has been conducted on the effects of a legal sanction applied in football, is applied on other sports branches it shall be beneficial in terms of professional problems and problems related with the field of application.

1. GİRİŞ VE AMAÇ

2009 yılında Üçüncü Ligdeki profesyonel futbol takımlarına kadrolarını oluşturma sürecinde kontenjan kuralı uygulaması getirildi. Bu uygulamayı devreye koymanın ana sebebi, öncelikle 25-30 yaş arası futbolcuları kontenjan kapsamına sokarak, daha genç yaşlardaki oyuncuların takımlarda önünün açılmasını sağlamak şeklinde belirtilmektedir. Bunun da ötesindeki ana hedef ise bu ligdeki genç oyuncuları milli takımlara kazandırmaktır¹. Bu yönüyle uygulamayla hedeflenen ülke futbolunu gençleştirmektir. 2016 sezonundan itibaren geçerli olacak bir değişiklik bu kuralın yeni formuyla devam ettiği görülmektedir. 9 yıldır uygulanan kontenjan sınırlamasının bugünkü sonuçlarına bakıldığında istenen sonuçları vermediğine dair bulgular ve eğilimler göze çarpmaktadır. Öncesinde kontenjan sınırlamasından etkilenen futbolcularla yapılan bir çalışmada bu kuralın profesyonel futbolu bırakma, mecburen amatör bir takıma gitme, futbolcu ücretlerinin düşmesi ve oynanan futbolun niteliğinin bozulması gibi sonuçlara ulaşılmıştı (Zelyurt, Şaşmaz Ataçoğlu, 2014).

Kontenjan kuralı futbolun aktörleri tarafından farklı deneyimlenmektedir. Futbolcunun deneyimleme biçimi kadro dışı kalmak ya da çeşitli baskılar altında spor hayatına devam etmek olurken, antrenörler takım kadrolarını oluşturmada teknik sorunlar yaşamakta, kulüp yöneticileriye transfer, ücret ve sözleşme ilişkileri vs. nedenlerle yönetsel sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu çalışmada da 9 yıldır uygulanan ve yeni haliyle devam eden kontenjan kuralının çok yönlü sonuçları araştırılmaktadır. Kontenjan kuralını sorunsallaştıran bu çalışmada bu uygulamayı ilk elde deneyimleyen futbolcuların yanı sıra yöneticilerin ve antrenörlerin de örnekleme dâhil edilmesinin, konuya dair bütünsel bir kavrayışı ortaya koyacağı

¹Bu düzenlemeye göre 30 yaş üzeri futbolcularla sözleşme imzalanamayacaktır. 2009-2010 sezonundan itibaren TFF 3. Lig'de 24 yaş ve altı oyuncularla sözleşme yapılabilir. 25-30 yaşları arasında en fazla 6 futbolcuyla sözleşme imzalanabilecektir. Ancak bunlardan sadece 4 tanesi müsabaka isim listesine yazılabilir. Kulüpler, futbolcular ile imzalayacakları yeni sözleşmelerdeki süreleri, bu düzenlemeye göre belirleyecektir. Bkz.TFF 3.Lig'de transfere 30 yaş sınırı getirildi, <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=285&ftxtID=4049>, 13.05.2008.

düşünülmektedir. Futbolcular haricindeki aktörlerin (antrenör ve yönetici) geçmişte ve halihazırdaki farklı statü ve rol deneyimleri, kontenjan sorunsalına ilişkin farklı anlam evrenleri ve anlatıları barındırmaktadır. Buradan hareketle çalışmanın amacı; üçüncü ligdeki kontenjan kuralının Türk futboluna yönelik sonuçlarını, ilgili ligde faaliyet gösteren futbolcular, antrenörler ve kulüp yöneticilerinin deneyimleri bağlamında ortaya koymaktır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma "Nitel Yöntem"e göre tasarlanmış, "Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme" tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Görüşmeler 2017 Şubat ve Nisan ayları arasında yapılmıştır. Örneklemi oluşturan katılımcılar üçüncü lig takımlarında faaliyet gösteren futbolcu, yönetici ve antrenörlerden oluşmaktadır. Örneklem; 6 futbolcu, 4 kulüp yöneticisi, 5 antrenör olmak üzere toplam 15 kişiden oluşmaktadır. Derinlemesine görüşme kullanılmasının nedeni, kontenjanın günümüze yansıyan sonuçlarına dair bulguları, kontenjan kuralının etkilerini farklı statülerle deneyimleyen aktörlerin anlatıları doğrultusunda ortaya koymaktır. Örnek sayısı (örneklem sınırı) görüşülen kişilerden alınan ilgili verilerin tekrar etmesi dikkate alınarak "teorik örneklem" (Glaser and Strauss, 1967) şeklinde belirlenmiştir. Teorik örneklem yönteminde örneklem büyüklüğü araştırmanın başında belirlenmeyip araştırma sürecinin içinde şekillenmektedir (Kümbetoğlu, 2008). Araştırmacının başlangıçta örneklemin sınırlarından emin olamadığı bu örneklem biçiminin, genellikle üstünde az çalışılmış ya da çalışılmamış olgu ve olaylarda, kuramsal çerçevenin zayıf olduğu durumlarda uygun bir örnekleme yöntemi olduğu ileri sürülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yapılan görüşmelerin araştırmaya yeni bir veri ilave etmemeye başladığı noktada örneklem büyüklüğünün yeterli olduğuna karar verilir (Denscombe, 1998, akt: Kümbetoğlu, 2008).

Her bir örnekle yapılan görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiş, sonrasında dinlenerek yazılı metin haline getirilmiştir. Yazılı metin içerik çözümlemesiyle, araştırma problemine dair öne çıkan alt problemler doğrultusunda temalara ayrılmıştır. Temalar 4 başlık altında kategorize edilmiştir: 1. Kadro Dışı kalma 2.Takım Kadrolarına Dair Sorunlar ve Futbolun Kalitesi 3. Üçüncü Ligden Milli Takıma Futbolcu Yetiştirme Sorunsalı ve Üst Liglere Transfer Hareketliliği 4.Ücretlerin düşmesi, İşsiz Kalma ve Amatöre gitme.

Örneklere ait görüşme metinleri GK 1, 2, 3...15 (Görüşülen Kişi) şeklinde gösterilmiş, kişilerin kimlik bilgileri etik kaygılarla gizli tutulmuştur.

3. BULGULAR

3.1. Kadro Dışı Kalma

Kontenjan kuralının ilk somut etkisi, belli bir yaşa gelen oyuncunun kadro dışı kalma olasılığını arttırmasıdır. 3. Ligde oynayıp kontenjan kuralındaki yaş sınırına takılan oyuncuların yaşadığı deneyimler aşağıdaki gibi aktarılmaktadır:

Takım arkadaşlarımdan birçok sıkıntı yaşayan oldu, takım bulamayan, kulüplerinin gönderdiği ve boşta kalan, amatöre dönen birçok oyuncu takım arkadaşım oldu. Bizim avantajımız bizim kontenjane dâhil olduğumuz zaman kontenjan sayısı arttırıldı. (...)Bunun da zararı var ama eskisi kadar büyük zararı yok (GK 1, 26 yaşında, Kaleci).

Olumsuz etkilerini ben ilk 2012'de 88 doğumluyum ben o zaman kontenjane takılmıştım. O yıl X sporda play off oynamıştık, kontenjan değildim. Play off oynadık ertesini yıl kontenjane takıldım ben ilk etkisini o zaman gördüm. Play off oynadım, iyi bir sezon geçirdim, kontenjane takıldım yani takım ortalaması yarı yarıya düştü nerdeyse. Transferi etkiliyor. Kulüp yöneticileri sen kontenjansın maddi yönden sana verebileceğimiz rakamlar şöyle böyle. Sen de bir yönden mecbursun yani kontenjansın, 10-20 düşünüyorsun ama en azından gideyim oynayayım diyorsun yani (GK 2, 29 Yaşında, 3.Ligde oyuncu).

Yaş sınırına yaklaşmanın oyuncularında baskı yarattığı görülmektedir. Oyuncunun performansına yönelik kaygılarıyla birlikte yaş sınırına gelmenin yarattığı kadro dışı kalma baskısının, transfer hareketliliğini de etkilediği ileri sürülmekte:

Seneye kontenjan olarak sayılmak tabii bu seneden bizim gibi oyuncular için baskı ya da bir soru işareti bırakıyor kafada. Çünkü şu anda sezonu iyi geçirmeniz gerekiyor ki daha rahat oldu da beraber olduğun takım üst lige çıkamazsa transfer yapabilmek için ya da takıma transfer olduğunda daha rahat yer bulmak için tabii ki bizi zora sokuyor. Çünkü futbolda sakatlık var, formsuzluk var, bu tip olaylar da yaşanıyor. Bu yüzden bizleri tedirgin ediyor açıkçası (GK 5, 25 Yaşında, 1,2 ve 3. Ligde oynamış).

Kontenjanın kaleciler üstündeki olumsuz etkileriye aşağıdaki gibi açıklanmaktadır:

Takımına kontenjan oyuncu alacak yöneticiler, transfer komiteleri kontenjan hakkını kullanacaksa mesela şimdi bir takımda 2 kaleci olur. 2 kaleciyi kontenjan kullanmıyor 1 taneyi kullanıyor. Bu sefer transfer hakkınız %50'ye düşüyor otomatikman. Bi de %50'de oynayan kaleci olmanız gerekiyor. Ben oynuyorum sıkıntı yaşamıyorum ama benim arkamda kontenjan bekleyen kaleci bu sefer hakkını kaybediyor %50. (...)Kontenjan mevki itibarıyla kaleciye daha büyük zarar (GK 1, 26 yaşında, Kaleci).

GK 6, ise genel olarak kontenjanın tecrübeli oyuncuların zararına olduğunu, yöneticilerin kontenjan uygulamasıyla ücretleri düşürdüğünü vurgulamakta:

Çoğu arkadaşım bu yaşlarda futbolu bıraktı. Zaten bu adam gençlikten çıkana kadar kulüplerde para kazanamıyor. Adam zaten gençliğini yatırmış, 13, 14 yaşından beri gurbetlerde, 10 sene bi yatırım yapıyor para kazanması için. 10 sene sonra tam para kazanacağı anda adama diyorsunuz ki kardeşim sen oynayamazsın, sen yaşlısın, biz yatırım yapacağız gençlere. (...) Bu sefer kulüplerin elinde kalıyorsunuz yani adam diyor ki 4 kontenjandı şimdi 10 kontenjan. Kontenjani dolduruyor sen bu sefer ya bir alt lige düşeceksin ya da futbolu bırakacaksın ya da 3.ligde kalmak için daha az

paraya anlayacaksınız. Yöneticiler, başkanlar bunun farkında oluyor, senin onlara muhtaç kaldığın farkındalar açıkçası seni kullanıyorlar yani kontenjanla (GK 6, 27 Yaşında, 2 ve 3.liglerde oynamış).

Antrenör GK 12 ise kadro dışı kalmanın takım içinde gruplaşmalara neden olduğunu, hatta oyuncunun maçı tribünde seyretmesinin seyirciyi dahi etkilediğini ileri sürmekte:

Siz kontenjan yüzünden 2 tane çok iyi adamı tribüne gönderiyorsunuz. Sonra o 2 tane tribüne gönderdiğin adam napıyo kapris yapıyor, tribüne çıktı diye antrenmanda isteksiz davranıyor. Bu hocayı etkiliyor, yönetimi etkiliyor, seyirciyi etkiliyor, e futbolcunun kulübe de olması lazım, kulübede de hak etmeyen oyuncu oturuyor, ama sen mecbursun kadroya alma hakkın yok. Böyle böyle saha içerisinde bir sürü küsmeler oluyo, gruplaşmalar oluyo futbolcular arasında, bu hocayı etkiliyo, takımı etkiliyo yani (GK 12, 48 Yaşında, 3. Ligte Antrenör).

Kontenjane ilişkin yorumlarda dile getirilen bir sorun da tecrübeli futbolcuların kadroya girememesidir. Yönetici GK8, 1 yıl içinde kontenjan sayısının arttırılarak bu hatanın kısmen giderildiğini ifade etmekte:

Herkesin spor yapabilmesi ya da spordan geçimini sağlayan insanların hayatını devam ettirebilmesi adına çok yanlış bir karar. Bu resmen şey demek oluyor 30 yaşından sonra oynayamazsınız, bundan sonra sen spor yapamazsın. Dolayısıyla bizim kulüp için, 3.lig kulüpleri için, bu sene biraz daha esnettiler, o hatalarının farkına vardılar, geçen senelerde 30 yaşın üstünde hiç oynamıyordu, yani oynatamıyordunuz, zorunluluk vardı (GK 8, 37 Yaşında, 3. Ligde Yönetici).

Belirtilen bir diğer konu da takımlardaki rekabet ortamının kontenjan kuralından dolayı azalmasıdır. Kontenjane takılan oyuncuların 3. Lig takımlarında yaşlı oyuncu olarak görülmesi, üst liglerdeki uygulamalar göz önüne alındığında yadırganan bir durumdur. Böylelikle performansı yüksek tecrübeli oyuncuların takımdan ayrılmak zorunda kalması önemli bir sorun olarak görülmektedir:

Bakıyoruz kontenjan olmayan gençler, rekabet ortamı da olmuyor. (...) Türk futbolu açısından da bu geriye götürüyor çünkü Türk futbolunda mesela süper ligde şu an bizim yaşlarımızdaki oyuncu genç oyuncu oluyor, genç oyuncu diyolar. Süper ligdeki oyuncu genç oyuncu oluyo ama o süper ligdeki oyuncu 3.lige düştüğü zaman yaşlı oyuncu statüsüne düşüyor bir anda. Böyle garip bir ülkede futbol oynuyoruz. (..) Nasıl 2.ligde yoksa bu uygulama, 3.lig de profesyonel lig 2.ligden bir farkı yok (GK 2, 29 yaşında, 3. Ligde oyuncu).

Biz mağduruz. Şöyle mağduruz, memnun olduğumuz sporcular var performansı iyi olan, yaşı 30 yaşı olmasına rağmen birçok gençten çok daha iyi performans sergileyen, fiziği, karakteriyle örnek olan aile yapılarıyla her şeyiyle örnek olan sporcularımıza git demek zorunda kalıyoruz (GK 8, 37 Yaşında, 3. Ligde Yönetici).

Kontenjan uygulaması konusunda farklı görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşe göre bu uygulamayla, uygulamanın devreye koyulma amacında da kastedildiği gibi futbolun gençleşmesi sağlanacaktır. Bu yöndeki görüşleriyle Yönetici GK 7, bu uygulamayla Türk futbolunun üst kademelerine futbolcu

yetiştirilebileceğini, bunun yanı sıra kontenjan oyuncu sayısının daha da azaltılması gerektiğini vurgulamakta:

Biz kulüp olarak tamamen 3.liglerin süper lige oyuncu yetiştirebileceğini düşündüğümüz için daha çok genç oyuncuyu tercih ediyoruz yani aslında Türk futbolunun tamamen yani bana göre kontenjanın kesinlikle olması lazım. Hatta bu sınırlamanın bir ikiyi bile geçmemesi lazım. Nasıl amatör kümede Bal liginde 4 taneyi geçmiyorsa 3.ligde de bu sayının 2,3, 4 yani 2, 3 tane terbiyeli, iyi, profesyonel, iyi ağabeylerle genç oyuncuların kendi aralarında iyi bir karma olacağını düşünüyorum (GK 7, 37 Yaşında, Yönetici).

3.2. Takım Kadrolarına Dair Sorunlar ve Futbolun Kalitesi

Kontenjanın başladığı dönemden bugüne olumsuz etkilerinden bahsedilmektedir. Bunlardan birisi, takımların yaş kontenjanına tabi olmayan tecrübesiz oyuncuların kurulu olmasının, oynanan futbolun kalitesini düşürmesi yönündedir:

Futbol kalitesi alt ligde özellikle 3.ligde çok olumsuz yönde etkilendi. Aslında bunun iyi olması gerekir ama ülkenin altyapı potansiyelinin kötü olması ligdeki oyuncu kalitesini tamamıyla aşağıya çekti, futbol kontenjan öncesine göre 3-5 gömlek aşağıya düştü diyebilirim. (...)Çünkü futbolcunun tam olgunlaşmış futbol anlamında verimli olabildiği yaşlar, bizim ülkemizde şu an kontenjana girdiği için verim alınabilecek futbolcular takım dışında kalıyor. Bu sefer oynanan oyun zevk vermiyor, kalitesi düşük oluyor, yukarıya oyuncu yetişemiyor (GK1, 26 yaşında, Kaleci).

Kontenjan sayısının artmasına yönelik yeni düzenlemeyle (2016 yılı) kadroya giren tecrübeli oyuncu sayısının artmasının antrenörlerin takım kurma sürecinde olumlu yönde etkileri olduğu ileri sürülmektedir. Yeni düzenlemeyle üst ligden üçüncü lige gelen oyuncuların da önünün açılması, bir diğer olumlu etkisidir:

Kulüplerin geneli bundan çok memnun, çok oyuncular da memnun. Çünkü biliyorsunuz daha önceden 4 tane kontenjan oynuyor, 2 tanesi kulübede olduğu zaman 3.lige bir alta oyuncu gelemiyordu direkt otomatik olarak Bal'a gidiyordu, amatörlüğe dönüyordu. Bu da çok zor bir olay bir futbolcu için. Ama bu kararda ordan gelen bir oyuncu 3.ligde de oynayabiliyor, bizler de tercih hakkımız iyi kullanıyoruz. Şansımız daha çok artıyor (GK 15, 50 Yaşında, 3. Ligte Antrenör).

Bir antrenörse, çalıştığı üçüncü lig takımında göreve geldikten sonra takımın ligdeki durumunu düzeltmek için 27-29 yaşlarında tecrübeli oyuncu transfer etmek durumunda kaldıklarını, kontenjanın rekabet ve transfere engel teşkil ettiğini ifade etmekte:

Sezon başı yöneticilerin genç ve ileriye dönük takım kuralım futbolcu yetiştirelim olarak söyledikleri politikaları tutmadığı için 7.hafta ben göreve geldim. (...)Devre arası 5 tane tecrübeli 27, 28, 29 yaşlarında 5 arkadaşıla takımımızı takviye ettik ve şu an 11.sıraya kadar yükseldik. (...)Diğer takımlardan oyuncularla konuştuğumda tecrübeli oyuncuların kontenjana takılarak transfer yapamadığından sıkıntıları, serzenişleri var. Rekabetin kapatılması, futbol oynama haklarının elden alınması gibi yaptırımlara hoş bakmıyorlar (GK 11, 50 Yaşında, 3. Ligde Antrenör).

Futbolun niteliğiyle ilgili bir diğer husus da kontenjan nedeniyle tecrübeli oyuncuların kadro dışı kalarak, saha içinde gençlere tecrübe aktarımı yapamamasıdır. Bu durum futbolcunun yetenek gelişimini olumsuz etkileyerek oynanan futbolun kalitesini de düşürmektedir:

Kendi yaşitlarını mesela 18-20 yaşında bir genç elimize geldiğinde kendi yaşitlarını, devamlı hata yapan. (...) Ama orda bi rol model olarak alabileceği hiç kimse kalmamıştı. O anlamda bizim Türk futboluna katkı sağladığını hiç düşünmüyorum (GK 8, 37 Yaşında, 3. Ligde Yönetici).

Mesela biz altyapıya bakıyoruz, alayım oynatayım diyebileceğin düzeyde bir adam yok yani. **Milli takıma kaç tane mesela üst liglere kaç tane alt liglerden transfer olan futbolcu oluyor?** Çok nadir. **Ama eskiden 9 tane abinin olduğu yerde 2 tane genç ön plana çıktığı zaman bunları direkt üst liglere pazarlayabiliyordun,** satabiliyordun. 9 tanenin arasında 2 tanesi daha çok kendini gösterebilir, ağabeyleri ona destek olur (GK 6, 2 ve 3.liglerde).

Bu tecrübeli oyuncular 3.ligde oynayamadıkları için hep altyapıdan gençler çıkıyo. Sonuçta bu altyapıdan gençlerin de tecrübe edinmesi 2,3 yıl sürüyor, bu da ister istemez oyun kalitesini düşürüyor. *Üçüncü ligi şöyle söyleyeyim; altyapılaştırdılar biraz da* (GK 4, 28 yaşında).

Girmemeleri gereken kadroya, hak etmediği formayı giymeye çok basit bir şekilde ulaşabiliyorsunuz. Sadece yaşınızın genç olmasından dolayı. (...)Bunun olumlu tarafı nedir yani, ortada somut bir şey yok futbolun geldiği nokta ortada (GK 8, 37 Yaşında, 3. Ligde Yönetici).

Kontenjandaki eski uygulama antrenör GK 13 tarafından eleştirilmektedir. Takımlardaki tecrübeli oyuncu sayısını arttıran yeni düzenlemeyle² birlikte futbolun kalitesinin arttığı ileri sürülmekte:

2 sene önceki kontenjan daha sınırlıydı, zannedersem 6 falandı, o zaman mesela futbol kalitesini, ligin iyi takımlarını izliyordum ama üç pas yapmıyorlar anlatabildim mi? Futbol kalitesi düşüktü, oyun kalitesi düşüktü, seyir zevki düşüktü. **Kontenjan sayısı arttıktan sonra biraz daha futbol kalitesi gelmeye başladı.** Neden, o zaman üst ligden, 2.ligden oyuncu transfer etmeye başladınız. **Tabi lig deneyimi olan oyuncular, daha 3.ligde oynamış, yaşı 24'ün üzerinde işte kontenjan olmuş oyuncular lige daha fazla bi kalite verdiler** (GK 13, 59 Yaşında, 3.Ligde Antrenör).

Üçüncü lig takımlarının da katıldığı Türkiye Kupası müsabakaları, kontenjan konusu bağlamında önemli bir tartışma unsuru olmaktadır. Bir antrenöre göre yeni

²SPOR TOTO 3. LİG OYUNCU UYGUNLUĞU (2016-2017 Sezonu için): 1. Yabancı uyruklu amatör veya profesyonel futbolcu oynatılamaz. 2. Spor Toto 3. Lig müsabakalarında 18 kişilik müsabaka isim listesine 31.12.1991 ve daha önce doğmuş en fazla 10 futbolcu yazılabilir. Bu sayının aşılması halinde ilgili kulüp hakkında Futbol Müsabaka Talimatı hükümleri uygulanır. 3. Müsabaka isim listesinde 01.01.1992 ve daha sonra doğmuş olan en az 8 futbolcunun bulundurulması zorunludur. Listeye 01.01.1992 ve daha sonra doğmuş olan 8 futbolcunun yazılmaması halinde, müsabaka isim listesi yazılmayan futbolcu sayısı kadar eksik verilir. Bu durumda ilgili kulüp hakkında talimata aykırılık nedeni ile disiplin işlemleri uygulanır. Bkz. <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/STATULER/2016-2017/2016-2017-Spor-Toto-3-Lig.pdf>

kontenjan kuralı (10 kişiye kadar) da yine futbolun kalitesini yükseltme bağlamında yetersiz görülmektedir:

Şimdi mesela Ziraat Türkiye Kupasına katılıyoruz 3.lig olarak, karşı takımında mesela örnek veriyorum yabancı futbolcu kuralı yok PTT ve Süper lig takımlarına baktığım zaman. Ama 3.liglerde yaş kontenjanı konuyor. Bu da bence adaletli olmuyor. Türkiye kupasında sadece 3.lig takımları öylesine gelsin oynasın gibi. İkincisi de bu ligde kural olması bana çok saçma geliyor yani. Mesela 10 tane kontenjan kuralı var. 12 tane çok iyi oyuncum var, onlardan kötü 2 tane oyuncu var örnek verelim, 12 oyunculardan 2 tanesi kulübeye bile giremiyor ama kulübedeki oyunculardan daha kaliteli (GK 12, 48 Yaşında, 3.Ligde Antrenör).

3.3. Üçüncü Ligden Milli Takıma Futbolcu Yetiştirme Sorunsalı ve Üst Liglere Transfer Hareketliliği

Türk futbolunu gençleştirme projesi olarak başlatılmış olan kontenjan uygulamasıyla üçüncü liglerden milli takımlara ve üst liglere yeteri kadar oyuncu yetişmediği vurgulanmaktadır. Katılımcıların ifadelerine göre kontenjan, bu bağlamda istenen sonuçları vermemiştir:

O zamandan bu zamana Emre Mor var bi de Enes var. İkisi de zaten patenti yurt dışı. Milli takımı bırakalım, 3.ligden acaba Süper lige transfer yapan genç oyuncu var mı diye bir bakıyorum şöyle belki 1 tanedir belki 2 tanedir. (...)Tam tersine gençlerimiz bizim kontenjan var ben nasılsa giderim bulurum düşüncesinde oldukları için yerlerinde sayıyorlar. Kontenjan öncesi döneme baktığımız zaman genç oyuncuların yukarıya gitme şeyi daha yüksekti (GK 2, 29 Yaşında, Futbolcu).

Valla gençlerin önü falan kesinlikle açılmadı. Çünkü PTT'ye bakalım Süper lige bakalım. Süper ligde kontenjanı geçelim altyapıdan kaç tane oyuncu oynatıyorlar? Üç büyüklere bakalım, 4 büyüklere bakalım, yok. 1tane zorunluluk getirdi diye mecburen yani kadrosunda bulunduruyorlar yani alt yapıdan. Hiçbir şekilde hiçbir artışı olmadı (GK 3, 27 Yaşında, Futbolcu).

10 senedir yaş sınırlamaları var 10 senedir çıkarabildiğimiz bir tane sporcu yok. Hani bunu destekleyen bir iki tane veri olsa tamam diyeceğim (GK 8, 37 Yaşında, 3. Ligde Yönetici).

Hiçbir gencin önü açılmadı. Kontenjan 4'ken de transfer yapılamıyordu üst liglere, şu anda kontenjan daha serbest yine yapılamıyor. Futbol altyapılarında sıkıntı var. Alt liglerden üst liglere çıkan oyuncu sayısı senede 5 tane ya var ya yoktur. Hep aynı oyuncular bi o takımında bi bu takımında (GK 9, 47 Yaşında, 3. Ligde Yönetici).

Kontenjan kuralına yönelik eleştirel görüşlerden biri de, üst liglerdeki yabancı oyuncu sayısının yüksek oluşunun, bu liglere üçüncü liglerden gelebilecek oyuncuların önünü kestiği yönündedir. Üst liglerde yabancı sınırlamasının olmaması nedeniyle yerli futbolcuların yukarı dikey hareketliliği engellenmektedir:

Amaca ulaşılsa zaten işte milli takımında görüyorsunuz devşirme oyuncular, %60-70'i gurbetçi oyunculardan kurulu. (...)4 büyüklerde de zaten hiçbir genç oyuncu oynatılmıyor yani. Kadroları da görüyorsunuz artık yabancı sınırlaması da kalktığı için iyice

sarpa sardı. Geçen Adanaspor 2 tane yerli 9 tane yabancıyla oynadı (GK 10, 34 Yaşında, 3. Ligde Yönetici).

Türkiye'de şu anda 14 tane yabancı olduğunu Süper ligde, 10 tane de 1.ligde oynadığımı düşünürsek önce alınması gereken asıl tedbir yabancı sayısının azaltılmasıdır. Türk futbolcusunun önünü tamamen tıkadılar. Üst ligler yabancı çöplüğüne dönüştü diyebilirim. Onlardan zaten genç oyuncularımızın oraları yakalama şansı biraz zorlaştı. Milli takım da bundan olumsuz yönde etkilendi yani (GK 14, 51 Yaşında, 3. Ligte Antrenör).

Ben bunun asıl kaynağının üstlerdeki yabancı oyuncu sayısının serbest bırakılmasına bağlıyorum çünkü ordaki bilinmedik çoğu Afrika ülkesinden gelen oyunculara verilen şanslar bizim 26-27 yaşındaki oyuncularımıza verilmiyor. Dolayısıyla alt liglere doğru bir kayma oluyor. Bu konuda avantaj olarak sadece 3.ligdeki genç oyuncuların kendini göstermeye fırsatı var ama onların da üst liglere çıkması daha zor oluyor aslına bakarsan (GK 5, 25 Yaşında-1,2,3. liglerde).

Kontenjan bağlamında gelişen durumlardan biri de futbolcuların üst liglerden ziyade alt liglere gitmek zorunda kalmasıdır:

Yaş kontenjanı olmasın. Her genç kendi yeteneğiyle, çalışkanlığıyla çıkabiliyorsa çıksın. 33 yaşında 34 yaşında çok değerli arkadaşların 3.liglerde şans bulamayıp Bal ligine gittiğini gördüm (GK 11, 50 Yaşında, 3. Ligde Antrenör).

Alta doğru gidiyorlar bölgesel amatör ligde daha yüksek paralar verildiği için ama üst liglere kayma yok. Üst lige kaymıyorsa da bu sistemi yapmanın çalıştırmanın bi mantığı yok (GK 9, 47 Yaşında, 3. Ligde Yönetici).

3.ligde kontenjana takılıp takım bulamayan oyuncular BAL ligine gitti. Bu sefer BAL Ligi 3.ligden daha iyi oldu. Daha büyük paralar harcadılar (GK 1, 26 yaşında, Kaleci).

3.4. Ücretlerin Düşmesi, İşsiz Kalma ve Amatöre Gitme

Kontenjan kuralının kulüp yönetimlerinin ücret politikasında da değişikliğe neden olduğu ileri sürülmektedir. Ücretlerde düşme eğilimi göze çarpmaktadır:

Yönetim anlamında kontenjan demek yöneticilere artı bir olumlu etki yaptı çünkü şöyle bir şey, futbolcuya harcanan miktarlar düştü. Çünkü genç oyuncu kendini, kariyerini öne alarak parayı 2.plana atarak forma giymek ister. Bu sefer daha maliyeti düşük oyunculara yöneldi ister istemez yöneticiler (GK 1, 26 Yaşında, Kaleci).

Genç oyuncu şimdi sadece oynamak için bir basamak yapmak için kulüplere geliyor. Bu da tabii kulüplere çok fazla maddi yükü olmuyor. (...)Şimdi bu sefer yönetici ne yapıyor, ucuz oyuncuyu buluyor, çok fazla maddi yükümlülüğü olmayan oyuncuları buluyor. Yani en azından kendini kurtarıyor. Futbolcular açısından düşünürsek de kontenjan sınırlamasından zarar görüyorlar yani transferde sıkıntıya düşüyorlar (GK 13, 59 Yaşında, 3. Ligte Antrenör).

Ücretlerin düşmesi sadece üçüncü ligde değil, bir üst lig olan ikinci ligde de söz konusudur:

2.ligden 3.lige düşen insanlar bu sefer diyor ki ben altta 1, 2 yıl daha oynucam ondan sonra futbolun sonlarına doğru gidiyor hissi var. Bu sefer futbolcu napıyo ben 2.ligde

durayım da hani düşük fiyatlara 2.ligde oynayayım.3'e düşmeyeyim 3'te zaten kontenjan var, takılacağım bu kontenjana, binlerce kişinin arasına ben de gireceğim (GK 2, 29 Yaşında).

Ben oynadığım dönemde 29 yaşındayken bu kanun yeni çıktı. 30 yaşın üzerindeki futbolcu 3.liglerde oynayamaz diye. Biz kulüp olarak 2.lige çıkmıştık, 3 senelik sözleşme imzaladık kulübümüzle. Tabi o statü gereği 3.ligde oynayamıyoruz. Bunu bilen yöneticiler de o zaman bu sefer sizin almanız gereken para 80, 100, 120 lira iken bu onların elini güçlendirdiği için daha az rakamlara oynamaya çalıştık oynamak için, bu işin içinde olmak için. Bu maddi anlamda çok büyük sıkıntı oldu (GK 8, 37 Yaşında, 3. Ligde Yönetici).

Kulüp olarak genç oyunculardan kazanılan bonservislerle ayakta kaldıklarını ileri süren bir kulüp yöneticisinin ifadeleri, kontenjan kapsamındaki oyunculardan ziyade genç oyuncuları oynatmanın kulüp maliyetlerini düşürdüğü yönündedir. Bir futbolcu da kontenjan uygulamasının ücretlerin belirlenmesinde yöneticilerin elini güçlendirdiğini ileri sürmektedir:

(...)Kontenjanın açılmasının şöyle bir zararı oluyor bize; 3.ligde tecrübeli oyuncular ekonomik anlamda yüksek rakamlar istiyorlar. Bu da bizi ister istemez sıkıntıya düşürüyor kaliteli oyuncu alma anlamında. Bu yüzden genç oyuncuya yöneliyoruz (GK 7, 37 Yaşında, Yönetici).

Bu sene mesela 30 maçın 20sinde 21inde kontenjandan dolayı kadroya giremedim. (...)10 kulüple görüştüysen 10 kulüp de diyor ki biz kontenjan olmayan oyuncu arıyoruz. Bundan sonra siz talep etmeye başlıyorsunuz, kulüplerle siz görüşüyorsunuz. Mecburen boş kalmamak için kulüplerin istediği fiyata anlaşıyorsunuz. İster istemez anlaşacağın fiyatı da baya bir aşağı çekiyor yani kontenjan yüzünden. (...) Çoğu arkadaşım da bu kontenjandan dolayı kulüp bulamadı boşta kaldı yani (GK 4, 28 Yaşında, Futbolcu).

Üçüncü liglerden amatöre gitmek zorunda kalma durumu da, kontenjan kuralı bağlamında gelişen meselelerden biri olarak görünmektedir. Yaş dolayısıyla mevcut üçüncü lig takımında oynama olasılığı azalan futbolcu, ikinci lige veya amatör liglere gitme seçeneğiyle karşı karşıya kalmaktadır. Kontenjan nedeniyle futbolu bırakan kişilere de rastlanabilmektedir. Özellikle amatör bir takımla anlaşmak, futbolcu için iyi bir ücretle anlaşması durumunda gelir avantajı sağlarken diğer yönüyle rütbe tenzili ya da statü kaybı sorunsalını gündeme getirmektedir:

Adam ya 2.ligde oynayacak ya da amatöre dönecek. Amatöre dönmek için ne yapıyordu 2.ligdeki başkanlar, yöneticiler; kardeşim sen bana muhtaçsın. Ben sana senin hakkın 100 ama 70 vereceğim istersen gel, istersen amatöre dön diyordu. Adam da ortada kalıyor, amatöre dönerse futbol hayatı sonlara gelecek, bu tarafta diyor ki 2,3 sene daha futbol hayatımı uzatıyor, biraz daha yukarda kalayım, az paraya anlaşayım(...)Özellikle sakatlanan oyuncuların futbol hayatını bitirme noktasına getiriyor bu kontenjan (GK 6, 2 ve 3. Liglerde).

(...)Kulübüm 2.ligden 3.lige düştü. Düştüğünde de bizim sözleşmemiz devam ediyordu ama biz yine oynayamadık 3.ligde. Bu sefer federasyon bize şunu demiş oldu:

Kardeşim sen 3.ligde profesyonel olarak oynayamazsın ya 2.lig takımına gideceksin ya da amatöre gideceksin yani futbolu bırak dediler bize. 2.lig kulüpleri bunları bildiği için benim aldığım rakamlar bu şeyler olmadan önce atıyorum 150 liraydı ama o zaman 50 liraya düşürdü. Mecbur atacak imzayı, mecbur oynayacak, mecbur gelecek (GK 8, 37 Yaşında, 3. Ligde Yönetici).

Oyuncular profesyonel hayattan amatör hayata dönüyor birden. İstemese bile amatör hayata dönüyorlar. Sonuçta futbolcunun özgürlüğünü alıyorsun. Futbolcu da hayatını devam ettirecek bir şekilde O da BAL ligine dönüyor. Çok yetenekliyse işte oyuncular 2.lige gidiyor. (...) Fiyat yükseldi tabi ki. Gençler daha çok para istemeye başladı (GK 10, 34 Yaşında, 3. Ligde Yönetici).

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

İlk temanın başlığında da belirtildiği gibi kontenjan uygulamasının başlangıçtaki ilk etkisi "Kadro dışı kalma"dır. Üçüncü lig takım kadrolarına getirilen yaş sınırlaması 30 yaş üstündeki futbolcuları doğrudan kadro dışı bırakmış, 25 ile 30 yaş arası futbolcuları da kontenjan kapmasına tabi kılmıştır. Kontenjanın ilk aşamadaki sonuçları futbolcular açısından boşa kalma, yaş sınırının getirdiği baskı, performans baskısı, saha içinde gruplaşmalar, kadroya girme sürecinde rekabetin engellenmesi, üçüncü lig takımlarında yaşlı statüsüne düşme (genç yaşlara rağmen) gibi durumlardır. Kontenjanın kalecileri diğer oyunculara göre daha olumsuz etkilediği belirtilmektedir (GK 1, GK 5, GK 12, GK 2). Kontenjanda son yapılan düzenlemenin, kontenjan oyuncu sayısını 10'a yükseltmenin olumlu bir etki yaptığı, eski uygulama dönemindeyse kontenjandaki sınırlılık yüzünden genç futbolculara model olan tecrübeli futbolcuların takımdan gönderildiği vurgulanmaktadır (GK 8). Bir yöneticiye göreyse kontenjan, yerinde bir uygulamadır. Genç oyuncuların önünü açan bu uygulamayla kendi kulüplerinde süper lige genç oyuncu yetiştirme hedefi benimsenmiştir. Uzun vadede yetiştirilen bu futbolcular özellikle herhangi bir yerden (belediye, iş adamı vs) destek almayan bir kulübün ayakta kalmasını sağlayacaktır (GK 7).

Kontenjanın son düzenleme yapılmadan önceki biçiminin futbolun kalitesini düşürdüğü vurgulanmaktadır. Bir yönetici özellikle eski kontenjan uygulamasının ("girmemeleri gereken kadroya, hak etmedikleri formaya ulaştılar") sadece genç olma kriterini temel aldığı için haksız avantaj sağladığını belirtmektedir. Kontenjan nedeniyle takımlardaki yaşlı büyük oyunculardan gençlere yönelik tecrübe aktarımının sekteye uğraması da olumsuz durumlardan biridir. Rol model olabilecek futbolcuların kadroya girememesi ya da takımlardan gitmek zorunda kalmalarının genç oyuncuların tecrübeli futbolculardan (Abiler) destek almalarını engellediği ve futbol piyasasında kendilerini göstermelerini de olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır. Bu süreçte özellikle Üçüncü ligin altyapılaştırılması olgusu futbolun kalitesini düşürmüştür (GK 1, GK 8, GK 6, GK 4). Bir antrenöre göre şu anki genişletilmiş kontenjan sınırlaması da kadroları oluşturmada sorunlara neden olabilmektedir. Kontenjan kapsamında olup bazı müsabakalarda kulübeye (müsabaka listesi) giremeyen oyuncuların kulübeye giren genç oyunculardan daha

nitelikli olabilmesi maç kadrosunu kurmada bir dezavantajdır (GK 12). Kontenjanın yeni uygulamasının futbolun kalitesini ve seyir zevkini arttırdığı belirtilmektedir. Yeni uygulama, eski uygulamada yaş sınırına takılan ve üst liglerden lig deneyimi olan tecrübeli oyuncuların üçüncü ligdeki takımlara gelmesinin önünü açmaktadır. Üstten alta doğru açılan oyuncu hareketliliğin, üçüncü ligdeki oyunun kalitesini yükselttiği vurgulanmaktadır (GK 11, GK 15, GK 13). Bir diğer önemli husus da kontenjandaki hali hazırdaki uygulamanın Türkiye Kupası'na giden üçüncü lig takımlarına yönelik olumsuz bir durum yaratması, rekabet gücünü azaltmasıdır. Bu takımlar Türkiye Kupası maçlarında yabancı sınırı olmayan süper lig takımları ve çok sayıda yabancıyı oynatma hakkına sahip birinci lig takımları karşısındaki mevcut kadrolarıyla rekabet edememektedir. Örneğin eleştirel ifadesiyle üçüncü lig takımlarına bu maçlarda "öylesine gel oyna" denilmektedir (GK 12).

Örnekler arasında, kontenjanın üst liglere ve milli takımlara futbolcu yetiştirme bağlamında istenen sonuçları vermediğine yönelik bir görüş birliği söz konusudur. Bu uygulama başlangıçtan bu yana devam edegeldiği süre içinde milli takımlara yönelik kayda değer bir kazanım sağlamamıştır. Süper lig takımlarında dahi altyapıdan a takımlara yükselişin sınırlı olduğu, böyle bir durumda üçüncü ligden yukarıya doğru oyuncu hareketliliğinin nasıl sağlanacağına yönelik eleştirel bir bakış söz konusudur. Kontenjanın eski ve yeni uygulamalarında da bu sonucun değişmediği vurgulanmaktadır (GK 2, GK 3, GK 8, GK 9). Bir diğer üstünde durulan hususta üst liglerdeki yabancı oyuncuların. Öyle ki başta süper lig ve sonrasında 1. Lig takımlarının kadrolarındaki yabancı oyuncular gençlerin önünü tıkayan bir unsur olarak görülmektedir. Milli takımlarda da yurtdışından gurbetçi oyuncuların tercih edildiği süreçte yerli ve genç oyuncuların bu takımlarda yer alabilmesinin zorlaştığı ifade edilmektedir. Örneklerden birine göre (GK 14) üst ligler yabancı çöplüğüne dönüşmüştür (GK 10, GK 14, GK 5). Bu uygulamanın yukarı dikey hareketliliği hızlandırmak yerine alt liglere yapılan transferlerin artışını sağladığı ortaya çıkmaktadır. Birçok oyuncunun BAL (Bölgesel Amatör Lig) ligine gittiği ileri sürülmektedir (GK 11, GK 9, GK 1).

Kontenjan kuralının 2008 yılından beri üçüncü liglerde uygulanmasının nedeni, bu liglerin milli takımlar için bir nevi altyapı işlevi göreceği öngörüsüdür. Kuralın başlangıcından bu yana Milli takımlardaki kadrolardaki oyunculara bakıldığında ise, uygulamanın istenen sonuçları vermediği görülmektedir. A Milli Takım'ın son yaptığı maçlardaki kadrolarında bu durum netlik kazanmaktadır. 30 kişilik aday kadronun 7'si yabancı takımlardan oluşurken geri kalanın büyük kısmı süper lig oyuncuları ve 1 kişi de Birinci lig ekibindedir³. Yine son dönemlerdeki maç kadrolarında U18 Milli Takımda 1 kişi üçüncü ligden (Dardanel)⁴, U19 kadrolarında 8'i yabancı takımlardan oluşurken 1'i ikinci ligden (Tuzlaspor)⁵, U20'de 6 kişi yabancı takımdan 2'si üçüncü lig (Arsinspor ve Beylerbeyi) ekiplerindedir. Ümit Milli (U21) takımda da bu görüntünün değişmediği görülmektedir.

³ <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/spor/478365.aspx>

⁴ <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=275&ftxtID=26979>

⁵ <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=274&ftxtID=26856>

Kontenjanın bir önemli etkisinin de ücretlerin düşmesi bağlamında gerçekleştiği görülmektedir. Kulüp yönetimlerinin kontenjanı yeni ücret politikası belirme bağlamında kullanarak futbolculara düşük ücretler teklif ettiği ortaya çıkmaktadır. Kontenjan kapsamına giren tecrübeli oyuncuların kulüplerden yüksek ücretler istediği, kontenjan sınırlamasının gelmesinin özellikle bu kapsama giren futbolcuların ücretlerini düşürerek kulüplere maddi açıdan yarar sağladığı ileri sürülmektedir. Kontenjanın uygulandığı süre zarfında kulüplerin transfer ve oyuncu istihdamı politikalarında kontenjanın merkezi bir öneme sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu süreçte futbolcunun istediği ücretten ziyade kulüplerin vermeyi uygun gördüğü ücret belirleyicidir (GK1, GK 13, GK 7, GK 4). Ücretlerin düşmesi olgusu ise sadece üçüncü lige özgü olmayıp ikinci ligde de gözlenmektedir. İkinci ligde kontenjan olmamasının, kontenjana giren futbolculara bu liglere yönelik mesleki hareketlilik sağlamakla beraber kulüp yönetimlerinin üçüncü ligden gelen oyunculara yönelik fiyat kırma politikasında bunun bir avantaj sağladığı görülmektedir. Sakatlanan oyuncuların kontenjanla futbolu bırakma noktasına geldiği ileri sürülmektedir. Katılımcıların ortak görüşüne göre bu uygulamayla üçüncü ligdeki futbolculara “ya düşük fiyata oyna ya da amatöre git” denilmektedir. Futbolcuların önemli kısmı amatöre dönmek için düşük ücretlere oynamaya mecbur bırakılmakta, önemli kısmı da amatöre gitmek zorunda kalmaktadır (GK2, GK 6, GK 8, GK 10).

Futbolu gençleştirme ve bu noktadan hareketle yerlileştirme projesinin diğer bir parçası ise Süper lig ve Birinci liglerde uygulanan yerli oyuncu teşvik sistemidir. Hayata geçirilmek istenen bu uygulamayla yerli futbolcuları daha çok oynatan kulüplere teşvik verilecekti. Transfer edilen yabancı oyuncular için federasyonun oluşturduğu fona para yatırılacak, biriken paraysa, sahaya sürülen yerli oyuncu sayısı ve bu oyuncuların milli takımlara gitme oranlarına göre kulüplere yardım olarak dağıtılacaktı⁶. Türk futbolunun bütün liglerinde eş zamanlı olarak topyekün bir yerlileşme ve gençleşme projesi olarak devreye koyulan bu uygulamalar sadece ikinci ve üçüncü liglerde Genç Futbolcu Teşvik Sistemi olarak devam etmektedir. Türkiye liglerinin tümüne getirilen, bütünsel bir proje olduğu görülen (Gençleştirme) uygulamaların özellikle Türkiye 3. Liglerinde kontenjan (eski uygulama) vasıtasıyla sistem mağdurları yarattığı göze çarpıyor. Genç futbolcu teşvik sisteminin 3. Ligdeki demir kanunu olarak devreye koyulan kontenjan kuralı, birçok tecrübeli oyuncunun

⁶İlk yabancı oyuncu için 100.000 TL olacak, yabancı oyuncu sayısı arttığı oranda yatırılacak paranın miktarı oransal olarak artacaktı. Kadroda 14 yabancı oyuncuya yer verilmesi halinde 6.000.000 TL'na çıkan ödenek 15 ve üzeri yabancı oyuncunun tescili durumundaysa 6 Milyon Lira'nın üstüne her bir futbolcu başına eklenen 1.000.000 TL olarak kulüpler tarafından yerli futbolcu teşvik fonuna yatırılacaktı. Bu miktarlara Süper Lig kulüplerinin itirazı üzerine 1 yabancı oyuncu için 40.000 TL, 14 yabancı oyuncu içinse 2.500.000 TL olacak şekilde ödenek sistemi yeniden belirlendi. 2015 yılının başında yabancı oyuncu sınırlaması için getirilen bu sistem bir türlü uygulanamadan iptal edildi (<http://www.ntvspor.net/futbol/yerli-futbolcu-tesvigi-yalan-oldu-58d50c2d4ccc9b5708dc464a>) 2015-2016 sezonunda başlayan yerli futbolcu teşvik sistemi Süper Ligin yanı sıra 1. Lig için de (5 yabancı için 300.000 TL) düşünüldü. Avrupa'da uzun süredir var olan uygulamaya paralel Türkiye'de de yabancı sınırlamasının kalktığı bir süreçte fon projesi istenen sonuçları vermedi. Tasarlanan ödenek sistemi kulüpler tarafından uygulanmayıp, yabancı futbolcu başına ve toplamına göre belirlenen ödemelerin fona yatırılması hayata geçirilemedi.

kadro dışı kalmasına neden olmuş, bu liglerdeki profesyonel futbolculara yönelik işsizleşme olgusu göze çarpmıştır. İlk bakışta Türk futbolunun altyapısını güçlendirme amacıyla yapılan gençleştirme projesinin üçüncü liglerde gençlerin önünü açtığı gözlenirken, diğer yandan tecrübeli futbolcuların mesleki hareketliliğine ket vurduğu görülmüştür. Kontenjanın günümüze yansıyan yaklaşık 9 yıllık sonuçlarına bakıldığında üçüncü ligin gençleştirilme, ya da diğer bir deyişle alt yapılaştırılma projesinin istenen hedeflere ulaşmadığı görülmüyor. Kontenjan kuralının 2016 yılından itibaren değişmesi (10 kişiye çıkması) bu uygulamadan dönülme sürecini resmetmektedir. Üst yapı değişimlerinin sıklıkla yaşandığı ülkemizde, herhangi bir toplumsal kurumda (eğitim, siyaset, ekonomi vs.) yapılan bir düzenlemedeki ani değişiklikler ya da kararsızlıklar, bir diğer toplumsal kurum olan sporda da futbol özelinde kendini gösterebilmektedir.

Yerli futbolcu yetiştirme meselesinin Türk futbolunda güncel bir konu olarak özellikle en üst ligde de canlılığını koruduğu görülmektedir. Yabancı oyuncu sistemi 1.ligde A takım listelerinde 10 yabancı, müsabaka listelerinde 5 yabancı şeklinde uygulanırken, Süper ligde A takım listelerinde 14 yabancı sınırı ve sahaya 11 yabancıyla çıkabilmesi serbestliği bulunmaktadır. Bu durum bir yazarın futbol için kullandığı “Küreselleşmenin son evresi”⁷ ifadesini akla getirmektedir. Öyle ki yakın bir zamanda Türk milli takımının Ukrayna’ya 2-0 yenilmesi sonrası, bu yenilgiye dair eleştirilerin yabancı futbolcu konusu ya da Türk futbolundaki yabancıları sorunsallaştırma bağlamında geliştiği görülmektedir. Öyle ki milli takım teknik direktörü (Mircea Lucescu) mevcut yabancı serbestisinin milli takımı olumsuz etkilediğini ifade etmiş, Cumhurbaşkanı da yabancı sayısının azaltılması bağlamında görüş beyan etmiştir⁸. Milli takımın başarısızlığının yabancı serbestisinden kaynaklanmadığına dair farklı görüşler de ortaya çıkmıştır⁹. Türk futbol yönetiminde futbolcu teminine yönelik planların sınırsız yabancı oynatma gibi yeniliklerle zorunlu olarak küresel politikalara tahvil edildiği bir süreçte gençleştirme ya da yerli futbolcu üretimi sorumluluğunu üçüncü liglere kontenjan vasıtasıyla yüklemek, spor yönetiminin metotları açısından bir eksikliğe işaret etmesinin yanı sıra bu uygulamanın istihdam, teknik ve yönetsel açıdan sorunlara yol açtığını kaydetmek gerekmektedir. Yerli futbolcu kaynağını sistemli çalışır düzeye getirme çabaları, futbolun en üst liglerinden en alt liglere uzanan futbol piramidinin her aşamasına yaygınlaşmakla doğru sonuçları verebilecektir.

Yerli-Yabancı ikilemini ilgilendiren bir diğer önemli konu ise Türk futbolunun dünyada ve içinde yer aldığı Avrupa Futbolundaki rekabet gücüdür. Türk futbolunu bir bütün olarak değerlendireceksek ki bu zorunludur, bütün ligleri ve ligler arası ilişkileri de denklemin için katmak gerekmektedir. Parça-bütün ilişkisinde bakıldığında üçüncü ligin Türk futbolunun bir alt sistemi olarak üstlendiği sorumluluk olan yerli-genç futbolcu yetiştirme rolünün, uzun vadedeki sonuçlarıyla

⁷ Pascal Boniface, Futbol ve Küreselleşme, NTV Yayınları.

⁸<http://www.fanatik.com.tr/2017/09/15/cumhurbaskani-erdogan-yabanci-futbolcu-sinirlamasi-olmali-1319025>

⁹<http://www.diken.com.tr/orman-sinirlamaya-karsi-milli-takimin-basarisizligi-yabanci-kuralina-baglanmamali/>
<http://odatv.com/futbola-yabanci-kisitlamasina-karabukspordan-tepki-0509171200.html>

(kontenjan vb. devam edeceği varsayımıyla) Türkiye'nin küresel futbol pazarındaki rekabet gücüne nasıl bir katkı sağlayacağı hesaplanmış mıdır? Bu liglerde yetişen futbolcular üst liglere doğru hızlı dikey hareketlilik deneyimiyle en üst liglerde, en üst milli takımlarda ve Avrupa rekabet seviyesinde oynayabilecek düzeye gelebilecek midir? Bir yazarın ifadesiyle futbol liberalizminin "al, sat ve kat et" içerikli kutsal üçlemesine (Authier, 2002) böyle bir projeye ayak uydurulabilecek midir? Bu liglerden genç-yerli oyuncu yetiştirme projesi için ilgili kulüplerde antrenör, yönetici, kurumsal gelişme, yöntem, liyakat, yetenek seçimi ve yönlendirme vs. üstünde durulması gereken hayati unsurların yeterliliği de ayrı bir makalenin konusunu teşkil etmektedir.

Yabancı futbolcu meselesinin önemli bir yönü ise yabancı oyuncu transferlerinin ekonomik gerekçeleridir. Futboldaki parasal gelirlerle sportif rekabet arasında doğru orantılı ilişkinin vurgulandığı süreçte Avrupa sıralamasında ilk sıralara oturan İngiltere, İspanya, Almanya, İtalya ligleri UEFA'da lig sıralamaları ve sportif rekabet gücündeki yerlerini korumaktalar. Bu süreçte yapılan güçlü transferler gerek liglerin parasal değerleri gerek sportif performans bazında artış sağlamakta, her bir oyuncunun liglerin parasal gelirlerine katkı oranı da önem kazanmaktadır (Akşar, 2017). Küresel futbolun rekabet ortamında kulüpler marka değerini güçlendirmek, imajı canlı tutmak ve en önemlisi gelirleri arttırmak için çeşitli ülkelerden en iyi yabancı futbolcuları transfer etmek durumunda, hatta zorunda kalmaktadırlar. Dünyada ve Avrupa'da ünü yaygın bir oyuncuyu transfer etmek reklam, borsa değeri, kulüp değeri ve diğer parasal gelirlerde artış demektir. Avrupa futbolunda performans ve mali güç zindeliğini bir an için muhafaza etmeme lüksü olmayan Süper ligdeki Türk kulüplerinin kadrolarındaki yabancı serbestisini eleştirmek bu noktada ancak duygusal bir tartışmanın önünü açacaktır. Günümüzde göze çarpan olgu, ünlü bir tarihinin belirttiği gibi küresel futbola egemen olan az sayıdaki süper kulübün emperyalizmidir. Bu kulüplerin (başta İngiltere, Almanya, İspanya kulüpleri) kadroları çoğunlukla kuruldukların ülkelerin yerli oyuncularından ziyade ulus aşırı, kozmopolit bir yapıdan oluşmaktadır. Bu süreçte küçük kulüpler Afrika'dan getirdikleri ucuz futbolcuları süper kulüplere satma politikasıyla ayakta kalmaya çalışmaktadır (Hobsbawm, 2008). Bu noktada tartışmaya açılması gereken konu, yabancı sınırlamasından ziyade Türk modern futbolunda "Yerlilik" ve genç oyuncu kapasitesidir. Hali hazırdaki yabancı serbestisi ve süper lig takımlarının 11 yabancı oyuncuyla sahaya çıkabilmesi durumu kısıtlandığında milli takımlardaki başarı artacak mıdır? İstenen düzeyde yerli oyuncu yetişmemesinin başlıca nedeni yabancı oyuncuların kadroları işgal etmesi midir? Bu bağlamda önemli olan husus doğru yabancıları transfer etmek, parasal gelirleri doğru yönetmek ve takımların altyapı sistemini bilimsel ilkelere göre inşa etmektir. Şayet modern futbol yetenek seçimine ve performansa dayalıysa sadece yerli olduğu için, daha yetenekli ve takıma artı değer katacak yabancı oyuncunun önünü kesmek Avrupa futbolunun rasyonalitesine ve rekabetçi anlayışına ters değil midir? Altyapıdan çıkan Türk oyuncularının Avrupa'ya ve dünya futboluna doğru mesleki hareketliliği Türk futbolunun uluslararası itibarını ve parasal gelirlerini uzun

vadede arttıracak yol olarak görünmektedir. Almanya gerek 2014 yılında aldığı dünya kupasıyla gerek Dünya ülkeler sıralamasındaki yeriyle altyapıya yönelik sistematik çabaların karşılığını almıştır. Bu tip başarıların alt profesyonel liglere yaş sınırlaması getirmekten ziyade topyekûn bir altyapı sistemi kurmakla geldiği aşikârdır. Böyle bir sistemin toplumdaki diğer kurumlarla uyumlu biçimde inşa edilmesi (özellikle eğitim sistemiyle) zorunludur. Bunun yanı sıra Türk sporunda, konumuz özelindeyse futbolda genç ve yerli sporcuları yetiştirerek batı dünyasında dolaşıma sokmak; spor yönetimi'nden spor sosyolojisine, antrenman biliminden spor felsefesine vs. spor bilimlerinin alt disiplinlerine uzanan bilimsel bilgi birikimi ve yöntemli hareket tarzını gerektirmektedir. Futbolda ya da sporda (vs kurumlarda) bir kurumsal gelişme için sadece kural koymak ya da yasal düzenlemeler yapmak yeterli gelmemekte, spor gibi uzmanlık isteyen bir alanda çok disiplinli anlayışı karşılayan kalifiye insan kaynağı gerekmektedir. Son tahlilde bu çalışmadan hareketle, gelecekte, futbolda ve diğer spor dallarındaki mesleki ve sportif süreçleri etkileyecek yaptırım ve kuralları sorunsallaştıracak araştırmaların yapılması, gerek spor bilimleri literatürü gerek söz konusu spor dallarının işleyiş mekanizmaları açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

5. KAYNAKÇA

- Akşar T. (2017). *Son Bir Yılda Beş Büyük Ligde Ve Bizde Rekabet Nasıl Değişti (II)*, <https://www.dunya.com/kose-yazisi/son-bir-yilda-bes-buyuk-ligde-ve-bizde-rekabet-nasil-degisti-ii/345064>.
- Authier C. (2002). *Futbol A.Ş.*, Çev: Ali Berktaş, Kitap Yayınevi, İstanbul, 42.
- Boniface P. (2007). *Futbol ve Küreselleşme*, Çev: İsmail Yergüz, NTV Yayınları, İstanbul.
- Glaser B, Strauss AL. (1967). *Discovery of Groundedtheory: Strategies for Qualitative Research*, Aldine, Chicago.
- Hobsbawm E. (2008). *Küreselleşme, Demokrasi ve Terörizm*, Çev: Osman Akınhay, Agora Kitaplığı, İstanbul, 93-94.
- Kümbetoğlu B. (2008). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İkinci Basım, Bağlam Yayınları, İstanbul, 100.
- Yıldırım A, Şimşek H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 115.
- Zelyurt MK, Şaşmaz Ataçoğlu, M. (2014). *Victims of Age Restrictions in Turkish Football: A Study on the Social Consequences of the Application*, Turkish Journal of Sport and Exercise, 16(1), 8-17.

Makale Geliş (Submitted) : 12.08.2017
Makale Kabul (Accepted) : 10.12.2017
Yazışma Adresi (Corresponding Address): k.zelyurt@gmail.com